

פרוטוקול מס' 371

מישיבת ועדת העבודה

יום ה' כ"ז בחשרי חשל"ז - 21.10.1976, שעה 10.00

נ כ ח ר :

חברי הועדה:

ש. ארבל-אלמוזלינו - היו"ר
ז. י. אמיר
מ. גז
ל. דיציאן
ה. זיידל
י. יודין
י. כהן
א. לבנבראון
ח. שמעוני

מוזמנים:

י. ברק - היועץ המשפטי של משרד העבודה
נ. אורי - הממונה על יחסי העבודה
י. כפלאווי - משרד העבודה
מ. שקד - נציבות שירות המדינה
ש. גוברמן - משרד המשפטים

מזכיר הועדה:

י. נוריאל

היועה"מ לוועדה:

י. אליאסוף

סדר-היום:

הצעת חוק יישוב סכסוכי עבודה (תיקון
מס' 3), חשל"ו - 1976.

=====

הצעת חוק יישוב שכסוכי עבודה (תיקון מס' 3), חשל"ו-1976

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: ברשוחכם, אני פותח את הישיבה. בישיבה זו נחדש את הדיון בהצעת חוק יישוב שכסוכי עבודה (תיקון מס' 3), חשל"ו - 1976.

כזכור לחברי הועדה, בראשית אוגוסט - לאחר שהצעת החוק נדונה בקריאה ראשונה במליאת הכנסת והועברה לועדה - קנו בהצעת החוק בשתי ישיבות, שבאחת מהן שמענו חברי משלחת ההסתדרות. חברי משלחת ההסתדרות - מר נתנזון, מר אושפיז, מר קיסר ומר קרן-צבי - בקשו שתינתן להסתדרות שהנתן של שבועים להביא עמדתה להצעת החוק כדי לברר אפשרות של עשיית הסכם עם הממשלה בנושא הצעת החוק. למרות שלא היתה החלטה פורמלית של הועדה, שהות זו ניתנה להסתדרות. מאז עברו למעלה מחדשים ולא שמענו דבר מההסתדרות. לא הובא לידיעתנו, לא במישרין ולא בעקיפין, שההסתדרות מטפלת בנושא זה. מכל מקום הצעת החוק מונחת על שולחן הועדה ואנו חייבים להמשיך את הדיון בה.

ה. שמעוני: כאשר יושבת-ראש הועדה היתה בחו"ל, היתה שבייתה של העובדים הלא-ייחודיים. במהלך שבייתה זו פורסמה על-ידי נציבות שירות המדינה חוות דעת של היועץ המשפטי לממשלה, כי במסגרת החוקים הקיימים ניתן לנכות שכר מעובדים המקיימים שבייתה חלקית או נוקטים בסנקציות, ועומדים להגיש חביעות נגד העובדים על-יסוד החוקים הקיימים. בינתיים התערבה ההסתדרות ושבייתה הלא-ייחודיים נסתיימה. אבל הצהרת היועץ המשפטי, שנמסרה על-ידי נציבות שירות המדינה, כי במסגרת החוקים הקיימים ניתן לנכות משכרם של המקיימים שבייתה חלקית או סנקציות, מספיקה כדי להפיר הצעת חוק זו מסדר-היום.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: זו אחת השאלות שנצטרך לברר.

ה. שמעוני: צריך לברר מה בדיוק היתה חוות דעתו של היועץ המשפטי.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: בדיון שקיימנו בשתי הישיבות שלפני הפגרה נשאלו מספר שאלות. היום נשמע עליהן חשובות. מכל מקום יש בכוננתי לברר את הנושא באופן יסודי. בשבוע הבא עומד להתפרסם פסק-דין בענין הסנקציות שנקטו עובדי מס-הכנסה. גם מפסק-דין זה נוכל ללמוד ולהסיק מסקנות.

נשמע עתה חשובות על השאלות שנשאלו בישיבות

הקודמות מפי מר ברק.

י. ברק: בעקבות דברי חבר-הכנסת שמעוני אני רוצה לומר, שאנו נשתדל להסביר את כל השאלות המשפטיות. לא נסתיר שום דבר. במידה ויש חוות דעת של היועץ המשפטי לממשלה, נביא אותה. הכל יהיה גלוי. אין זו הפעם הראשונה שאנו מופיעים לפני הועדה. ואני יכול לומר שכל הדברים ילובנו עד תום.

תחילה רצוני להעיר משפר הערות כלליות,

ואחר כך אשיב על שאלות שהוצגו בישיבה הקודמת של הועדה.

המצב המשפטי במדינה הוא, שלבעיית חשלום שכר במקרה של שבייתה לא נקבע פתרון בחקיקה. עד היום אין חוק במדינה הקובע מה דינו של חשלום שכר במקרה של שבייתה, שבייתה מלאה או שבייתה חלקית. הצעת החוק שלפנינו ענינה הוא שבייתה חלקית. יכולה להשאל שאלה, מהי שבייתה מלאה. לגבי שבייתה מלאה אין מחלוקת בין המשפטנים, העוסקים בנושא,

שלא מגיע שכר. גם ההסתדרות בדיעה זו. זה דבר ברור, אדם שאינו עובד, אינו זכאי לשכר. היה מקרה שבאו עובדים וטענו: היות והשביתה איננה הפרת חוזה עבודה - ויש סעיף בחוק ההסכמים הקבוציים הקובע ששביתה איננה הפרת חוזה עבודה - מגיע לנו שכר. בא בית-הדין לעבודה וקבע שאין זה כך. אמנם שביתה איננה הפרת חוזה עבודה, אבל שכר אינו מגיע, כי שכר מגיע רק בעד עבודה. כל זה אינו חל על שביתה בלתי-מוגנת, כי אנו אומרים ששביתה בלתי-מוגנת אינה נכללת בסעיף הקובע ששביתה איננה הפרת חוזה עבודה. מזה אפשר ללמוד ששביתה בלתי-מוגנת יכולה להיות הפרת חוזה. אבל זה אינו נוגע לשכר, באשר לגבי שכר יש כלל פשוט: בעד אי-עבודה לא מגיע שכר.

ה. זיידל: זהו חידוש במדינת ישראל.

י. ברק: בעד אי-הופעה לעבודה לא מגיע שכר. לכן איננו

נזקקים לטפל בשאלה זו בחקיקה, כי זה דבר מובן מאליה. לעומת זאת השאלה, מה הדין לגבי שכר עבודה במקרה של סנקציות - כלומר במקרה שעובד מופיע לעבודה ועושה עבודה חלקית - זו שאלה קשה יותר, ועליה חלוקות הדיעות. על כל פנים יש ספק לגבי שאלה זו. ממה נובע הספק? מכמה וכמה דברים; ראשית - בכמה פחתה התפוקה או מהו שיעור ההפחתה בשכר? דברים אלה הם מסוג הדברים שבמעט אין להם שיעור, כי העובד יכול לטעון: אינני עובד פחות; שנית, יש חוק הגנת השכר הקובע שאין לנכות מן השכר, אלא במקרה שעובד קיבל הלוואה מהמעסיק, חתם על שטר-חוב ואינו משלם. במקרה כזה אפשר לנכות באופן חלקי מן השכר. אבל הפחתת שכר של עובד המשתתף בשביתה חלקית או סנקציות, היא מן הדברים שאין להם שיעור. המעביד יטען: 30% והעובד יטען: 10%. לכן הייתי אומר, שספק רק הוא אם ניתן לנכות משכרו של עובד שהשתתף בשביתה חלקית או בסנקציות לפי חוק הגנת השכר; שלישית, יכול להיות שיבוא עובד ויטעם: מי אומר שאני עובד לפי תפוקה? פעם נתתי תפוקה גדולה יותר ופעם תפוקה קטנה יותר, ולא הפחיתו משכרי; איפה כחוב שבשעות העבודה הרגילות אני עובד לפי תפוקה? מגיע לי שכר רק בעד העבודה שבאתי לעבודה. מצד שני יש עובדה ברורה שהוא עובד פחות ומגיע לו פחות. גם על עקרון זה אין מחלוקת. ההסתדרות גם היא אמרה זאת. עובד שעובד פחות, מגיע לו פחות. יש מקרים שאין זה כך. יש מקרה שעובד אינו מרגיש בטוב והוא מוציא פחות תפוקה. אינני חושב שהמעסיק יגיב על כך. אבל אם זו פעולה מאורגנת, שהעובדים עושים נגד המעסיק, אליבא דכולי עלמא אי אפשר להשלים עם כך שמגיע לעובדים שכר מלא. ההסתדרות אמרה שהיא תומכת בעקרון זה ללא סייג.

נשאלת השאלה: אם אלה הם פני הדברים, מה ניתן לעשות? וכאן אני רוצה להשיב על שאלתו של חבר-הכנסת שמעוני. מה הן האפשרויות העומדות לפני המעסיק? עומדות לפניו שתי אפשרויות: אפשרות אחת - להמשיך במצב בו העובדים עובדים עבודה חלקית, אם הוא חושב שיוכל להחזיק מעמד. לדוגמה - היתה שביתה של המהנדסים שלא חתמו על אישורים. פה ושם נגרמו נזקים, אבל לא הפסיקו עבודתו של אף אחד בגלל זה, ולא היתה קטסטרופה במדינה בגלל זה. למרות שהמהנדסים לא עשו עבודתם המלאה ולא הגיע להם שכר מלא, בכל זאת המעסיק היה במצב כזה שיכול היה לספוג סנקציות אלו. אבל היתה דוגמה אחרת במקרה של עובדי מס-הכנסה ולפני כן במקרה של עובדי התחזוקה של אל-על, שהמעסיק לא יכול היה לספוג את הסנקציות. במקרה של שביתה עובדי התחזוקה של אל-על, הדבר שיתק את אל-על. ואז בא המעסיק הצבורי ואמר: אינני יכול לספוג סנקציות אלו; אמנם אתם אומרים שאלו הן סנקציות וזו שביתה חלקית, אבל זו רק כסות עיניים. מה שאתם עושים זו השבחת המפעל. ולכן אני משבית את המפעל.

ל. דיציאן: דבר שלא נעשה לגבי עובדי מס-הכנסה שנקטו בסנקציות.

י. ברק: כן נעשה. העובדים הוצאו לחופשה. אלו הן האפשרויות העומדות לפני המעסיק - לספוג את הסנקציות ולהמשיך במצב בו העובדים נוקטים בסנקציות ועובדים

עבודה חלקית או להשביח את המפעל כולו. השאלה מה דיין השכר במקרה שסוגרים את המפעל או חלק ממנו, נדונה בבית דין לעבודה. במקרה של שכיחת עובדי מס-הכנסה היתה כוונה להוציא כל העובדים לחופשה. אבל עשו זאת בשלבים. בשופו של דבר היו מוציאים את כל העובדים לתנפשה. הספיקו להוציא לחופשה רק חלק מהעובדים ואז הענין הסתדר. אותם עובדים שהוצאו לחופשה פנו לבית הדין לעבודה וטענו שמגיע להם מלוא השכר. בית הדין האזורי לעבודה בתל-אביב פסק, שזכותו של המעביד במקרה כזה להפסיק את העבודה. אבל אני מדגיש, שהמקרה היה, שהוציאו את העובדים ממקום העבודה. זאת אומרת שהמעסיק בחר באלטרנטיבה של סגירת המפעל. במקרה של שכיחת עובדי החחזוקה באל-על פנו העובדים לבית הדין לעבודה וגם במקרה זה נתן בית הדין האזורי לעבודה בתל-אביב פסק דין שלא מגיע להם שכר. אני מדגיש, זו היתה אי-עבודה מוחלטת. שגרו את המפעל.

עד היום לא עמדה לדיון השאלה, מהו השכר המגיע לעובדים כאשר המעסיק בוחר באלטרנטיבה הראשונה וממשיך להעסיק את העובדים. בענין עובדי מס-הכנסה הוגש ערעור. וביום ג' הקרוב עומד להנתן פסק-הדין בשאלה, מה דינו של שכר העבודה של העובדים כאשר מוציאים את העובדים מהעבודה. זו שאלה שונה מהשאלה העומדת לדיון לגבי הצעת החוק שלפנינו. פה מדובר במקרה שהמעסיק נוקט באלטרנטיבה הראשונה וממשיך להעסיק את העובדים, והשאלה היא - מהו שכר העבודה המגיע להם?

לגבי שכיחת העובדים הלא-יחודיים, השתתפתי בדיונים שנערכו אצל היועץ המשפטי לממשלה, ובדיונים אלה סוכם לנקוט באלטרנטיבה השניה. כלומר במקרים שהשביחה החלקית מגיעה למצב של שכיחה מלאה, כמו במקרה של עובדי אשנבים או סלפניוח, חנקט האלטרנטיבה של הפסקת העבודה. נאמר שלפי ההלכה הקיימת היום ולפי פסק הדין של בית-הדין האזורי לעבודה מותר לעשות זאת. זו היתה החלטת היועץ המשפטי. לכן דברים אלה אינן להם השפעה על הצעת החוק שלפנינו. יכול להיות שבעקיפין בית-הדין לעבודה יתייחס גם לנושא זה.

ועתה אני מציע שנעבור לניתוח סעיפי הצעת

החוק.

ח. שמעוני: אני בכל זאת מציע להזמין את היועץ המשפטי לממשלה, כדי שיתן לנו חוות דעת מפורטת בנושא זה. יש לזה משקל כאשר הוא אישית מופיע ונותן חוות דעתו. ההצהרה יצאה מפיו.

י. ברק: ההצעה לא יצאה מפיו. היא פורסמה על-ידי נציבות שירות המדינה.

ח. שמעוני: אני בכל זאת מציע להזמין.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אינני חושבת שיש טעם להטריח את היועץ המשפטי רק כדי שיאמר לנו מה אמר במסגרת הדיונים בנציבות שירות המדינה. אני מניחה שדבריו כתובים.

מ. שקד: כאשר נקטו העובדים הלא-יחודיים בסנקציות פנה נציב המדינה אל היועץ המשפטי לממשלה בשאלה, האם ניתן שלא לשלם שכר לעובדים, שלמעשה הם בשביחה, כפי שהציג זאת מר ברק. חוות דעתו של היועץ המשפטי לא ניתנה בכתב אלא בעל-פה בהתייעצות שהיתה, והיא נמסרה על ידי מר ברק, והיא פורסמה על-ידי נציבות שירות המדינה.

ח. שמעוני: דברים אלה מחזקים דהישתי להזמין את היועץ המשפטי.

ש. גוברמן: אני חשבתי שהנושא שלפנינו הוא הצעת החוק ולא חוות דעת. השאלה שהצעת החוק באה להסדיר היא שאלה עקרונית כללית. כל מטרת החוק להסיר ספיקות ולהבהיר סוגיה כדי שלא יהיה צורך בחוות דעת משפטית מהו המצב המשפטי. עם כל הכבוד, מה שאמר היועץ המשפטי לממשלה במקרה מסויים - - -

ח. שמעוני: זה לא היה מקרה מסויים. זה היה מקרה של סנקציות שנקטו העובדים הלא ייחודיים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אני אפנה אל היועץ המשפטי לממשלה; אם יוכל לשלוח לנו חוות דעתו בכתב, מה טוב. אם לאו ניאלץ להטריח אותו להופיע לפני הועדה.

י. ברק: אם יש זכרון דברים או סיכום הפגישה אצל היועץ המשפטי, נמציא אותו לוועדה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אשאל אותו אישית מה היתה חוות הדעת שנתן לנציבות שירות המדינה כאשר היו הסנקציות של העובדים הלא-ייחודיים.

י. ברק: כיצד אנו מציעים לפתור את הבעייה בהצעת החוק שלפנינו? ההצעה היא יחסית פשוטה מאד. אנו אומרים: בית הדין יקבע אם מתקיימת במקום עבודה מסויים בשירות הצבורי שביחה חלקית. מהי שביחה חלקית - זו השאלה הראשונה שנשאלה על-ידי חברי הועדה בדיון הראשון שקיימה הועדה בהצעת החוק. בסעיף 37א לחוק ישוב סכסוכי עבודה יש הגדרה של המונח שביחה. ובהגדרה זו נאמר: "(א) הפסקת עבודה מאורגנת מלאה או חלקית של קבוצת עובדים, לרבות שביחת האטה והפרעה מאורגנת אחרת של מהלך העבודה התקיין; (ב) סירוב מאורגן של קבוצת עובדים לעבוד שעות נוספות, אם החובה לעבוד שעות נוספות נקבעה בהסכם הקבוצי, והעבודה כאמור - - - -".

לפי הגדרה זו הכל יכול להחשב כשביחה חלקית, פרט להפסקת עבודה מלאה. הפסקת עבודה מלאה, איננה שביחה חלקית. אם אתם זוכרים, זו היתה הכוונה. כאשר ב-1972 חוקקנו את החוק אמרנו שהוא יחול על הפסקת עבודה מלאה, על שביחה חלקית שהיא סנקציות. הגדרה זו, לדעתי, ברורה מאד. היא אומרת: הפסקת עבודה חלקית; כלומר אני עובד בחלק מהיום או עושה חלק מהעבודה; ושביחת האטה, אני מאיט את העבודה.

א. לבנבראון: איך אפשר למדוד זאת?

י. ברק: ועוד אומרת ההגדרה: "הפרעה מאורגנת אחרת של מהלך העבודה התקיין". הפרעה פירושה כל מה שמפריע למהלך העבודה התקיין. ובסעיף (ב) של ההגדרה נאמר: סירוב לעבוד שעות נוספות במסגרת החוק.

זו ההגדרה של שביחה חלקית. ובהצעת החוק שלפנינו אנו מאמצים הגדרה זו.

ח. שמעוני: אם הגדרה זו חלה על תיקון מס' 2 לחוק ישוב סכסוכי עבודה, מדוע יש צורך בתיקון

מס' 3 המונח לפנינו?

י. ברק: כי בשום מקום לא כתוב מה קורה עם השכר כאשר יש שביחה חלקית. זו רק הגדרה מהי שביחה חלקית. בית הדין יקבע מתי קורית שביחה חלקית כזאת, אם היא קורית, איפה

היא קורית ומי משתתף בה. כל אלה ייקבעו על-ידי בית-הדין.

א. לבנבראון: איך יקבע בית-הדין?

י. ברק: לפי בקשת המעסיק.

א. לבנבראון: צריך לכתוב זאת בחוק.

י. ברק: אין צורך לכתוב בחוק מי מגיש תב יעה. מי שמגיש תביעה זה המעוניין. ברור שהעובדים לא יגישו תביעה. אבל המעסיק יגיש תביעה.

במידה ובית-הדין האזורי קובע שבאמת מתקיימת שביחת האטה במקום עבודה מסויים או על-ידי קבוצת עובדים מסויים, למעביד יש אפשרות לשלם להם רק 50% מהשכר.

ח. שמעוני: לפי החוק המוצע אדם כלשהו יכול לפנות בתביעה לבית הדין לעבודה.

י. אליאסוף: אדם כלשהו אינו יכול להגיש תביעה.

י. ברק: ובכל מקרה הוא יפסיד.

י. אליאסוף: נניח שבקופת-חולים יש שביחת האטה. ואתה חבר קופת-חולים רוצה להגיש תביעה. אינך יכול. לבית-הדין לעבודה יכול לפנות רק עובד או מעביד, אבל לא צד שלישי. אם מפירים הסכמים בצורה אחרת, אתה רשאי לפנות לערכאות אחרות.

י. ברק: לאחר שהופחת השכר ב-50%, יכולים להיות שני

מקופחים, או המעסיק, כי הוא חושב שמגיע רק 20% מהשכר, או העובד כי הוא חושב שמגיע לו 80% מהשכר. כל אחד מהם יכול לפנות לבית-הדין, שיקבע שיעור השכר המגיע ובית-הדין רשאי לקבוע את השיעור. בישיבה הקודמת טען חבר-הכנסת דיציאן שהדבר עלול לגרום לשחבת, כי יוגשו ערעורים על קביעת בית-הדין ועד לבג"ץ אפשר להגיע. אני חושב שיש פה אי-הבנה, כי הדבר אינו חייב להעשות בשני שלבים. אם המדובר במקרה פשוט, יכול המעסיק להגיש בקשה למתן פסק-דין הצהרתי שקיימת שביחה ועם זאת בקשה לקבוע שיעור השכר.

ל. דיציאן: זה אינו כתוב בהצעת החוק.

י. ברק: זה לא צריך להיות כתוב.

י. אליאסוף: בסעיף 2(ב) בהצעת החוק נאמר שבית-הדין קובע אם יש שביחה וקובע גובה השכר. בסעיף 2(ג) יש הלכה שכל זמן שלא נקבע גובה השכר, יקבל העובד מחצית משכרו.

י. ברק: הנוסח המוצע אינו מונע לבקש מבית-הדין באותו הליך לעשות שני דברים - גם לקבוע שמתקיימת

שביחה וגם לקבוע שיעור השכר.

ל. דיציאן: בסעיף 2(ב) כתוב: "ומשקבע בית-הדין כך לא

יהיה עובד המועסק באוחו מקום עבודה או שהוא אחד מאותם עובדים, כפי שיקבע בית-הדין, זכאי אלא לשכר חלקי - -". כלומר קודם כל צריך בית-הדין לקבוע שיש שביחה.

י. ברק: זו שאלה של פרוצדורה. אבל אין כל מניעה שבית-הדין יקבע שני הדברים בפסק-דין אחד.

ברור שבמקרה מסוים, כאשר יודע המעסיק מראש שיארך זמן רב להוכיח מהו השיעור המדוייק של השכר, הוא יגיש קודם כל תביעה לקבל פסק-דין הצהרתי שקיימת שביחה, ואז יוכל לנכות מיד 50%. והיות ונשאלתי על השחבת שיכולה להיות, אני אומר שהשחבת אינה משפיעה על האפקט של החוק,

כי לאחר שניתן פסק-הדין ההצהרתי שקיימת שביחה חלקית, רשאי המעסיק לשלם רק 50% מהשכר; ובמידה ומוגש ערעור או אפילו בג'ץ, אין זה משפיע על האפשרות לנכות 50% מהשכר. מי שדואג לאפקטיביות של החוק, אין לו מקום לדאגה. האפקטיביות לא תפגע.

ל. דיציאן: זו המטרה?

י. ברק:

זו המטרה, שהחוק יהיה אפקטיבי, שאפשר יהיה להפעיל אותו מייד. אתה אמרת שהאפקטיביות תיפגע כי עלולה להיות סחבת. הסברתי שהסחבת לא תפגע באפקטיביות של החוק.

ומכאן אני עובר לשאלה השנייה, שהיא השאלה המרכזית והקשה ביותר בהצעת חוק זו - כיצד יקבע בית-הדין את חלקיות השכר. פה אין נוסחת פלאים. בהצעת החוק, בסעיף 2(ב) כתוב: "שכר חלקי בעד עבודה שעשה בפועל, בשיעור שקבע בית-הדין לפי נסיבות הענין". זאת אומרת שקודם כל צריך להיות האלמנט של שכר חלקי. וזה אינו יכול להיות אפס ולא שכר מלא, אלא חלקי; שנית, השכר החלקי יהיה בעד העבודה שעשה העובד בפועל. פירוש הדבר, בעד התקופה שבא לעבודה. אם הוא נעדר מהעבודה, אין מחייכים לכך בהצעת חוק זו. הצעת חוק זו אינה מחייחסת להעדרות מהעבודה, אלא למקרה שעובד היה במפעל ועבד בפועל. והאלמנט השלישי - נסיבות הענין, או כפי שכתוב בהצעת החוק "בשיעור שקבע בית הדין לפי נסיבות הענין". אלו הן מלות מפתח, כי החישוב יכול להיות מבוסס על המון דברים. הוא יכול להיות מבוסס על תפוקה - - -

ל. דיציאן: בשירותים הצבוריים ניתן למדוד תפוקה?

י. ברק:

אמרתי שזו בעייה קשה ואין נוסחת פלאים. אנו מוכרחים להגיע לניסוח הטוב ביותר שהשפה העברית והמוח האנושי יכולים למצוא. יש שירות צבורי בו ניתן למדוד תפוקה. אין מודדים תפוקה? לפני השביתה של עובדי התחזוקה באל-על הוציאו עובדי התחזוקה 10 מטוסים ביום, ואחר כך הוציאו רק 2 מטוסים.

ח. שמעוני:

ואם במקרה באותו יום לא באו מטוסים לשדה התעופה?

י. ברק:

לשם כך יש בית דין. העובדים יוכיחו שבאותו יום לא הגיעו מטוסים לשדה התעופה.

אינני מעלים מכם שיכולות להתעורר שאלות רבות. לדוגמה, הזכרתי את עובדי האשנבים שהשתתפו בסנקציות. נניח שבאותו מקום עבודה, מאחורי עובד האשנב יש עובד הגוזר בולים המחולקים לפונים לאשנב. אם עובד האשנב אינו מקבל קהל, אין צורך לגזור בולים. פה יכולה להתעורר השאלה, האם הוא משתתף בשביתה החלקית? לפי דעתי, הוא משתתף בשביתה; זעד עובדי הדאר החליט בזמנו על סנקציות לשם השגת מטרות מסוימות. אבל כצעד טקטי החליט שהעובדים לא יקבלו קהל. למעשה הייתה זו שביתה של כל העובדים.

ח. שמעוני:

חלק מהעובדים הכריזו שאינם שובתים.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: זו דוגמה אחרת.

י. ברק:

יש שתי דוגמאות. הדוגמה שאני הבאתי והדוגמה שאחה הבאת. לפי הדוגמה שאני הבאתי, הועד הכריז על סנקציות אבל רק לגבי חלק מהעובדים. בפועל נטלו חלק בסנקציות כל העובדים. לדעתי צריך בית-הדין לפסוק על ניכוי שכר מכל העובדים, כי במקרה זה כולם השתתפו בשביתה.

ז.י. אמיר:

כל העובדים, גם אלה המשרתים במילואים וגם אלה הנמצאים בחופשת מחלה?

י. ברק:

לא. אלה אינם נמצאים במקום העבודה. רבותי, חברי הועדה, אני שוטח בפניכם את כל הקשיים ומטביר כיצד אנו חושבים להתגבר עליהם. היות ואין נוסחת פלאים, הדרך היחידה היא לקבוע שביט-הדין יפסוק. ואנו נותנים כמה אינדיקציות: עבודה בפועל, שכר חלקי ונסיבות הענין. אין דרך אחרת, לדעתנו, להגדיר את הדבר.

אני בטוח שעדיין נותרו שאלות פתוחות. אבל כדברי הקדמה על המגמות ועל הנסיונות לפתור את הבעייה, אשתפק בדברים אלה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמזולינו: מר גולדברג הביע דעתו, שמקומו של תיקון זה הוא בחוק הגנת השכר על-ידי מתן סמכות למעסיק לנכות משכרו של עובד, ואין צורך בתיקון לחוק יישוב סכסוכי עבודה.

ה. זיידל:

הוא הציע להחיל את החוק על המשק הפרטי.

י. ברק:

אינני חושב שבעיית מיקומו של התיקון היא בעייה עקרונית שהועדה צריכה לדון בה. ההסתדרות מתנגדת עקרונית לתיקון המוצע, ללא הבדל מה יהיה מיקומו. אנו סבורים שתיקון זה מקומו בחוק יישוב סכסוכי עבודה, כי זה המשך טבעי למטריה של שביחה בלתי-מוגנת. והגדרה של שביחה.

באשר להחלת החוק על המשק הפרטי, אנו מודעים לעובדה שחוק זה, לכשיתקבל, לא יחול על המשק הפרטי. אבל הבעייה הקשה של שביחות חלקיות בימינו קיימת דוקא במשק הצבורי.

ל. דיציאן:

בתקופה שעברה מאז הדיון הקודם של הועדה בהצעת חוק זו, היינו דעים לסנקציות דוקא

במשק הפרטי.

היו"ר ש. ארבלי-אלמזולינו: עכשו אנו דנים בהצעת החוק שלפנינו המתייחסת אך ורק לשירות הצבורי. ירצו חברי כנסת להחיל תיקון זה על המשק הפרטי, יציעו הצעת חוק.

י. ברק:

עמדת הממשלה היא, שחוק זה צריך לחול רק על המשק הצבורי.

היו"ר ש. ארבלי-אלמזולינו: חבר-הכנסת דיציאן שאל, מי מוסמך להכריז על שביחה.

י. אליאסוף:

התשובה לכך מעוגנת בחוקת ההסתדרות.

ל. דיציאן:

חוקת ההסתדרות עדיין איננה חלק מחוקי המדינה.

י. אליאסוף:

נכון. אבל בכל המקרים שהיו לפני בית-הדין לעבודה, הוכרה חוקת העבודה לגבי כמה נושאים. בזמנו עמדה לפני בית-הדין לעבודה השאלה, מי מוסמך להכריז על שביחה, ובית-הדין פנה לחוקת ההסתדרות וקיבל כל מה שנקבע בחוקת ההסתדרות בענין זה. בחוקת ההסתדרות בתוכו פרק ה' סעיף 5:

א. הצעה על הכרזת שביחה מובאת תחילה על-ידי

ועד העובדים להתייעצות לפני מזכירות האגודה המקצועית, שרוב העובדים במקום העבודה נמנה עליה. השביחה טעונה אישור מוקדם של האגודה ושל מזכירות המועצה. לאחר מן טעונה השביחה אישור העובדים במקום העבודה בהצבעה חשאית;

ב. החלטה על השביחה במקום עבודה מובאת לידיעת המחלקה לאגוד מקצועי על-ידי מזכירות המועצה. הכרזה על שביחה כללית במקצוע אחד או שביחה כללית בכל המקצועות כאחד, בתחום שיפוטה של המועצה, טעונה אישור הועד הפועל;

ג. במקום עבודה, שהעובדים בו, או חלק מהם, מאוגדים במסגרת ארגונית ארצית והסכם עבודה קבוצי חל עליהם, לא יוחלט סופית על שביחה, אלא לאחר שהמועצה חביא דבר הסכסוך לידיעת הגוף ההסתדרותי הארצי הנוגע בדבר והמחלקה לאגוד מקצועי במועד סביר.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אבל זה טעון אישור המחלקה לאגוד מקצועי.
י. אליאסוף: כן. התא המחליט על שביחה היא מועצת הפועלים. וזה בא לידי ביטוי בפרק ה' סעיף 5 של חוקת ההסתדרות.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: תמו החשובות על שאלות חברי הועדה. ועתה נפתח בדיון. לשות הדיבור לחבר-הכנסת יודין.

י. יודין: לא אשתחף עתה בדיון. אעשה זאת בשלב מאוחר יותר. הפעם אסתפק בשאלה אחת למר ברק: אם במקום עבודה פרצה שביחה חלקית ספונטנית מסוג השביחות שהמכירים את נושא האגוד המקצועי יודע שהן קורות. לא עברו את כל שלבי הדיון כמקובל לפני הכרזה על שביחה, ופרצה שביחה חלקית. המעסיק פנה לבית-הדין, וזה הכיר שבנסיבות שהיו השביחה מוצדקת, אף כי לא היה לשביחה אישור בהתאם להסכם הקבוצי.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: שביחה ספונטנית יכולה להמשך שעה, שעתים, שלוש שעות, אבל לא ימים ובודאי לא שבועות. בצבור שעתים היא חדלה להיות ספונטנית.

י. יודין: יש לנו נסיון ואנו יודעים שלרגל התפתחויות שהיו בעצמו של הטיפול הרגיל, הופיעו גורמים אמוציונליים ואחרים ופרצה שביחה. עד שהעניינים מתגלגלים מהתא המקצועי לאגודה המקצועית, עלולים לעבור מספר ימים ובינתיים השביחה נמשכה.

ז'ק י. אמיר: לדעתי, הצעת חוק זו איננה באה להבהיר שאלות אלא היא מעלה שאלה עקרונית: האם אנו בעד מעורבות יתר של המחוקק ביחסי העבודה במשק, או שאנו בדיעה שרצוי לצרוב עד כמה שאפשר פחות חקיקה בנושא זה. בקריאה הראשונה על הצעת החוק במליאת הכנסת הבאתי השגותי להצעת החוק. אני מודה ומתוודה שבאווירה של היום הנושא נראה בעיני קשה שבצתיים, בייחוד לאחר שראיתי מה קורה בתחום הסנקציות בתקופה האחרונה. ובכל זאת אני שואל: האם חוק הבא לאפשר למעסיק לנכות חמשים אחוז משכרו של עובד במקרה של שביחת האטה או אי-עבודת שעות נוספות, יועיל או יביא להחמרה המצב? אני חושב שחוק כזה לא יפתור שום בעייה. בזמנו אמרתי שתיקון מס' 2 לחוק יישוב סכסוכי עבודה הוליד את תיקון מס' 3. כיוון שתיקון מס' 2 אינו מועיל, מוצע עתה תיקון מס' 3, הבא לאפשר הפחתת שכרו של העובד. ואני סבור שתיקון זה לא יועיל גם הוא.

אני מצטער שעד היום לא קבלנו הערותיה והשגותיה של ההסתדרות להצעת החוק. אינני יודע אם הובא לידיעת ההסתדרות שהיום דנה הועדה בהצעת החוק. על כל פנים עמדתה של ההסתדרות היתה

מסייעת לי בגיבוש עמדותי להצעת החוק. אני סבור שהטוב ביותר למען השגת שקט תעשייתי הוא השכם וולנטרי בין כל המעסיקים ובין ההסתדרות על כל זרועותיה. הצעת החוק שלפנינו עלולה לדרדר עוד יותר את יחסי העבודה במשק, כי אם על כל אסיפה שפונטניית של עובדים במפעל או באחד מאגפיו, ניתן יהיה להפחית חמשים אחוז משכרם של העובדים, זה יביא להרעת המצב. אני חושב שיש להזמין שנית את ההסתדרות ולהניעה להגיע להסכם מרצון עם המעסיקים.

שמענו דברים על שביחת עובדי אל-על ושביחת עובדי מס-הכנסה. האם שאלנו את עצמנו, מדוע נמשכו שביחות אלו? מדוע מגיעים עובדים לסנקציות? בכל זאת לא ביום אחד מגיעים העובדים לכלל החלטה לנקוט בסנקציות. כנראה מחלת הסחבת במו"מ היא בעוכרנו. אולי הגיע הזמן להציע תיקון מספר 4 לחוק ישוב סכסוכי עבודה, שכותרתו - הענשת המעסיקים על מדיניות הסחבת? אילו היה מוגש תיקון כזה, אולי הייתי יכול להסכים לתיקון מס' 3 המוצע. אנו דנים על הצעת חוק זו כאילו העובדים השכירים בישראל הם הלא טובים והם מכריזים על סנקציות כאשר מחשק להם. אני יודע שעובדים אינם מגיעים להחלטה על סנקציות ועל קיום אסיפות מחאה, אם לא קדמה לכך סחבת בדיונים עם המעסיקים. ואנו איננו נוחנים תשובה לבעיה זו. יכול שיהיה במפעל מנהל כוח אדם כל כך ציני, שמי שיוצא מפגישה אחו, דבר ראשון פוגע בעבודה. העובדים אצלנו אינם שותפים בניהול ובקביעת המדיניות. בגרמניה צבור העובדים בוחר באסיפה כללית את מנהל כוח האדם במפעל. אצלנו, במדינה סוציאליסטית, דבר זה אינו קיים. אם אין תשובה לנושא הסחבת, הקשיחות ואי-ההבנה בנושא יחסי אנוש, בודאי שיש סנקציות. מה שמפריע לי הוא, שתמיד מחפשים את החוליה החלשה, ועליה רוצים להטיל מלוא האחריות ומלוא הענש.

אם בכל זאת תתקבל הצעת החוק, אני מציע
כי במקום הפחתה של 50% מהשכר, ייקבע שההפחתה תהיה עד 50% של השכר.

י. ברק: קביעה זו היא ללא החלטת שופט.

י. ז' י. אמיר: אם זו קביעה ללא שופט, אולי נתחיל ב-10%?
אני מקווה שהצעת חוק זו לא תתקבל. אבל אם
תתקבל, מדוע מוצע להחליט על הפחתה של 50% מהשכר.

אני מציע שלא נמהר בקבלת הצעת חוק זו. נבדוק
מה תהיה תועלתה, אם בכלל תהיה כזאת. הצעתי היא שנצא בקריאה למוסדות
ההסתדרות ולכל המעסיקים להגיע להסכם וולנטרי בנושא זה, שיכובד על-ידי
כולם, בלי לכפות חוק שהמציאות לא תהיה מסוגלת לשאת.

א. לבנבראון: ככל שאנו דנים יותר על סעיפי הצעת החוק,
מתברר לנו יותר, שהצעת חוק היא חד-צדדית
לטובת המעסיקים ולרעת העובדים, והיא לא תפתור את בעיית סכסוכי העבודה.
אינני רוצה להרחיב את הדיבור על הצעת החוק בכללה. אבל אני חושב שאנו
צריכים להבהיר כמה שאלות. האם אפשר להגדיר מהי שביחה חלקית? - אפשר.
אבל איך אפשר להגדיר האטה? זו אחת הדרכים לניצול לרעה של החוק על-ידי
המעבידים. מנהל אלקו אמר בשביחה האחרונה, שהתפוקה במפעל איננה כמו
התפוקה בארצות אירופה. זו הייתה הסיבה להשבתת המפעל על-ידי המעבידים.
ובית-הדין לעבודה לא הצדיק את מועצת הפועלים אלא את המעבידים. אני
שואל: מה זו האטה? לפי מה יקבעו מה זו האטה?

שאלה נוספת שיש לברר - הפחתה של 50% משכרו
של העובד. לפי המוצע, קודם כל ינכו 50% ואחר כך יקבעו שיעור הניכוי.
מדוע לא יקבע שלא ינכו דבר עד שבית הדין לא יקבע שיעור הניכוי? אם
יתברר שהניכוי היה גבוה מדי לטובת המעביד, המעביד יוכל להוריד בחודש

הבא משכרו של העובד. מה יעשה העובד במקרה הפוך?

י. ברק: מה אתה מציע?

א. לבנבראון:

להסיר את הצעת החוק מסדר-היום. אני הבאתי מספר דוגמאות, כדי להראות באיזו מידה הצעת החוק היא לרעת הפועלים ולא תפתור שום בעייה. ואינני רוצה לחזור על דברים שאמרתי במליאת הכנסת. אם לא נראה את השיבה היסודית לנסקציות, הצעת החוק לא חרתיע. לכן טוב תעשה ועדת העבודה, אם לא תתן ידה להצעת חוק זו. אם בכל זאת תחקבל הצעת החוק, אגיש הסתייגויותי לסעיפיה.

ח. שמעוני:

לא אביע דעתי עכשו על הצעת החוק. אסתפק בשתי שאלות: שאלה אחת - כמה זמן אפשר להשהות תביעה? נניח שהמעביד חושב שהעובדים נוקטים בסנקציות או בשביתה חלקית, מתי הוא צריך להגיש תביעה? יכול מעביד לומר: לא אגיש את התביעה, אגיש אותה בעוד שנה-שנתיים, כי טוב טוב שיהיה חלוי ועומד איזה דבר נגד העובדים? יכול להיות מקרה אחר; מעביד יעשה מאזן תפוקה בסוף השנה, ואם יראה שהתפוקה ירדה, יגיש תביעה נגד העובדים, גם אם העובדים לא נקטו בשביתה האטה.

ל. דיציאן: המעביד יכול להגיש תביעה רק בעת קיום השביתה.

ח. שמעוני:

בסעיף 2(ב) כתוב: "שביתה חלקית בלתי מוגנת". האם יש צורך להזדקק לאישור ההסתדרות, שהשביתה אינה מוגנת? האם זקוק המעביד לאשורה של ההסתדרות שקיימת שביתה? האם גם כאשר ההסתדרות תקבע שאין שביתה, יהיה נשאי המעביד להגיש תביעה לביית הדין לעבודה?

ושאלה אחרונה: האם המלים "חלק מהעובדים" יכולות לחול גם על שני עובדים? האם יכול מעביד לבוא טלעון ששתי סלפניות מקיימות שביתה האטה או שביתה חלקית?

ל. דיציאן:

אני מסכים לדבריו של חבר-הכנסת אמיר, שחלק בלתי-מבוטל של השביתות החלקיות נגרם כתוצאה מסחבת במו"מ; לפעמים נמשכת סחבת זו שנה, שנה וחצי; אין נכנסים למו"מ עם העובדים על חידוש ההסכמים שנה לאחר שפג תקפם. עם זאת אין ספק שחלק מגורמי התפיסה יש לראות במצב הכלכלי, באינפלציה המגיעה לשיעור של 40%. צבור העובדים הוא הסובל ביותר ממצב זה, כי חוספת היוקר שהוא מקבל, אין בה פיצוי על היוקר והיא משולמת באחור של ששה חדשים.

לא במקרה שאלתי מי מוסמך להכריז על שביתה? אני חושב שבחשובה על שאלה זו נעוצה אחת הבעיות הקשות. אלה המגינים על ההסתדרות מתעלמים מהעובדה, שאין מקום בעולם בו יש התארגנות צנטרליסטית כפי שהיא ישנה בהסתדרות, כאשר למעשה רק גוף אחד יכול לאשר שביתה. אשמח אם מישהו יצביע על דוגמה שההסתדרות אשרה שביתה האטה או שביתה חלקית אחרת. לא היה מקרה כזה בכל ההסטוריה של ההסתדרות.

ב-1972, כאשר נתקבל תיקון מס' 2 לחוק יישוב שכסוכי עבודה, ידעו המשפטנים שיש ספק אם אפשר להפחית שכר של עובד הנוקט בנסקציות. האם היה זה כל כך קשה להביא ענין אחד למבחן בית-הדין לעבודה, כדי שיקבע אם יש צורך בחקיקה נוספת זו של תיקון מס' 3 לחוק יישוב שכסוכי עבודה?

אני מצטער, אינני משוכנע שביתת-הדין יכול באותו מעמד גם לקבוע שעובדים במקום עבודה או כמה מהם מקיימים שביתה חלקית בלתי מוגנת וגם לקבוע שיעור השכר החלקי.

אני בדיעה שעובד שאינו ממלא תפקידו, אינו יכול לקבל שכר מלא. אבל לקבוע תקנה ענשית, שעובד המפחית פריון העבודה,

דבר שאינני יודע כיצד ניתן למדוד אותו - המעסיק יוכל לנכות 50% משכרו, אינני יכול לקבל זאת. מר ברק הביא דוגמה של שביחה של עובדי אשנבים. זו שביחה מלאה. זו איננה שביחה חלקית. אבל עובד מס-הכנסה, כאשר אינו מקבל קהל, אבל לעומת זאת "מנקה את השולחן" עובד קשה יותר מאשר שעה שהוא מקבל קהל. דברתי עם עובדי מס-הכנסה והם אמרו לי: בתקופת הסנקציות הצלחנו לנקות את השולחנות; אמנם לא שלחנו שומות לנישומים, אבל הכינונו אותן.

לדעתי, סעיף 2(ב) הקובע שאפשר מייד להפחית 50% מהשכר, אינו יכול להשאר בנוסחו המוצע. צריך לקבוע שביח הדין כאשר יתן פסק-דין הצהרתי שקיימת שביחה חלקית, יקבע זמנית שיעור האחוז שיכול המעסיק להפחית משכרם של העובדים. יתכן שבמקרים מסויימים יקבע בית-הדין שיעור נמוך מחמשים אחוז. לא הייתי רוצה להגביל את בית הדין בענין זה.

אינני חושב שהדוגמה שהביא חבר-הכנסת רלבנטית, כי כחוב "העובדים מקיימים שביחה".

ח. שמעוני: המעביד יכול לטעון שהעובדים קיימו שביחה לפני שנתיים.

ל. דיציאן: לא נראה לי ששופט ילך אחורנית שנתיים. אני סומך על השופטים.

ח. שמעוני: כמה זמן כן אפשר ללכת אחורנית?

ל. דיציאן: אולי צריך לקבוע שאין להפחית שכר רטרואקטיבית אלא תקופה מסויימת, נניח 30 יום מיום הגשת

התביעה לבית-הדין?

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: הפחתת השכר יכולה להיות רק מיום הגשת התביעה. היא איננה יכולה להיות רטרואקטיבית.

על כל פנים, אנו נתנגד לכך שהפחתת השכר תהיה רטרואקטיבית. זה יזרז את המעסיק להגיש מייד את התביעה.

ל. דיציאן: אני מציע שביח-הדין יחליט בעת ובעונה אחת על קיום השביחה החלקית ועל שיעור ההפחתה

מן השכר.

י. כהן: נדמה לי שאנו גולשים לנושאים שאינם מענינו של החוק המוצע, ורוצים לפתור בעיות של יחסי עבודה, שאין להן תרופות פלא. מוסכם עלינו שההסתדרות אינה באה במקום המדינה. השארנו בידי ההסתדרות כל נושא שהיא יכולה לפתור באופן וולנטרי ועל-ידי מו"מ חפשי.

לפי דעתי; אנו מתעלמים מהבעייה שהיא ביסוד הענין, בעייה מוסרית ממדרגה ראשונה. אני חושב שזכותם של העובדים לשבות היא זכות לגיטימית. אבל לטעון שהם עובדים שעה שאינם עובדים, זה דבר בלתי מוסרי, שלא הוכר על-ידי שום מוסד הסתדרותי. ולכן ההסתדרות לא חמכה אף פעם בשביחה כזאת. דבר זה היה מוקע בצבור הפועלים עשרות שנים. בשנים האחרונות החליטו העובדים: הבה נתחכמה, לא נשבות, ננקוט סנקציות. זה החל בשביחה עובדי מס הכנסה. ואנו אפשרנו לעובדים לקבל שכר בעבור שעות נוספות ופרמיות, שעה שהם נקטו סנקציות, קרי - שעה שהם רימו את המדינה בריש גלי.

אני מקבל שההסתדרות הייתה צריכה למצוא פתרון וולנטרי. שמעתי את נציג ההסתדרות. הוא טען שהצעת החוק אינה טובה. אבל לא הציע שום פתרון אחר. ואין זה מקרה שההסתדרות לא הגישה השגותיה להצעת החוק, כי אין להם חשובה לבעייה.

אני חושב שאנו צריכים לקבל את הצעת החוק
תוך הבטחה, שהתהליך יהיה קצר. אני מקבל כל מה שנאמר לגבי הסחבת.
אני מוכן להסכים שתיקבע חקופת זמן מוגבלת לחידוש הסכמי עבודה. אבל
אין זה נוגע להצעת החוק שלפנינו. אנו, כנציגי עובדים, צריכים לתת
ידנו לחקיקה מהירה, כדי למנוע פרצה שהפכה לדרך מלך.

אני יודע מה נעשה צתה בבת-החולים כאשר
הרופאים נוקטים סנקציות. הרופאים אומרים שהם במצב חמור, והם עושים
זאת בניגוד למצפונם. אני עומד להגיש תביעה נגד קופת-חולים ומשרד
הבריאות על שכתוצאה מהסנקציות נגרמה רשלנות שהיה כרוכה בדיני נפשות.

אם יש להסתדרות עמדה בענין זה, אני מוכן
לשמוע אותה. אבל אני חושב שחובתנו להחיש חקיקת חוק זה כדי לסתום
פרצה שהיא פרצה המסכנת את החברה הישראלית.

י. ברק:
אני בהחלט מצטרף לדבריו האחרונים של חבר-
הכנסת יגאל כהן. חבר-הכנסת אמיר הביא
נימוק של סחבת במו"מ כגורם לסנקציות שנוקטים עובדים. קצת מוגזם להאשים
חמיד את המעסיק הצבורי; הסחבת נמשכת עד שאומרים כן לתביעות העובדים.
מהי למעשה סחבת? סחבת זו חשובה שלילית לתביעות עובדים; כאשר נענים
לתביעות העובדים, אין סחבת.

מעולם לא אמרנו שחוק זה בא במקום כל יתר
הפועלות והמעשים שפורטו כאן. צריך להעמיק את הטיפול בכל הבעיות
שהועלו כאן. איש לא אמר שחוק זה במקום הטיפול בבעיות חברתיות, כלכליות
ואולי גם משפטיות. אבל זה אינו רלבנטי לשאלה הפשוטה: מדוע מגיע
לעובד שהשתתף בשביתה חלקית שכר מלא? אי אפשר להתנגד להצעת החוק בטענה
שצריכים להעשות דברים נוספים. איש אינו מפריע לחברי כנסת לנקוט בפעולות
אחרות. מהי הדרך לפתור בעיה משפטית? דרך החקיקה. אין במדינת ישראל
דרך לפתור בעייה משפטית, אלא על-ידי חקיקה. ואינני רואה מה פסול
יש בחקיקה. אנו איננו חייבים לפנות לבית הדין במקרה שיש לנו ספק לגביו.
אנו חייבים לפנות למחוקק. לא שמעתי שבעל-דין מגיש תביעה שאינו בטוח
שיזכה בה. עוד לא שמעתי שבעל דין, שהוא המדינה, יפנה לבית דין בדבר
שאינו בטוח בו. המשפטנים של הממשלה חושבים שיש ספק, ולכן הגישו הצעת
חוק זו, והכנסת בקריאה ראשונה קבלה הצעת החוק.

הבעיות שהזכיר חבר-הכנסת אמיר, אפשר לטפל
בן בלי חוק. אפשר לעודד מו"מ מהיר, ואפשר לטפל במנהלי כוח אדם. אבל
בענין שבו יש צורך בחוק - יש צורך בחקיקה.

י. אמיר: בענין זה אין צורך בחוק.

י. ברק: אתה יכול להיות בדיעה, שאין צורך בחוק,
אבל לא מתוך נימוק שצריכים להעשות דברים
אחרים.

אשר להפחתת 50% מהשכר, בלי הפחתה זו אין
טעם לחוק. לגבי הענין ענין ההפחתה של 50% מהשכר הוא העיקר.

א. לבנבראון: זו איננה הענשה?

י. ברק: זה צריך להיות גם אמצעי מרתיע. איננו
מטפלים כאן בעובדים רגילים שעובדים בצורה
משודרת. כאן מדובר על אנשים שנוקטים שביתה האטה, דבר שכולכם שוללים
אותו. כולכם אמרתם שזה דבר פסול. מי שמתנגד לחוק, זכותו. אבל מי
שחושב שיש צורך בחוק, אינו יכול להציע חוק שלא יביא ולא כלום. החוק
צריך להיות אפקטיבי, והאפקטיביות שבו, זה ענין הפחתת 50% מהשכר.

לשאלתם של חברי הכנסת יודין ושמעוני -
השאלה אם יש סיבות מוצדקות לשביחה או לא, איננה רלבנטית, כי פה
מדובר על שביחה בלתי-מוגנת. המושג של שביחה בלתי-מוגנת קיים בחוק.
בזמן קיומו של הסכם קבוצי אסורה שביחה אפילו באישור ההסתדרות, אלא
רק שביחה שאינה קשורה בשכר ובתנאים סוציאליים. ואז המוסד היציג של
ארגון העובדים - ואגב זו לא תמיד ההסתדרות הכללית, זו יכולה להיות
הסתדרות הרופאים או אגודת העתונאים - תוצג הקובע. בתקופה שפג חקפו
של הסכם קבוצי ועדיין לא נחתם הסכם קבוצי חדש, שביחה בלתי מוגנת היא
זו שנעשתה שלא על-פי התקנון של ארגון העובדים המוסמך, ואם זו ההסתדרות
שלא על פי חוקת ההסתדרות. האפשרות השלישית היא, שביחה שהוכרזה
בניגוד לחוק והיא מחייבת מסירת הודעה מוקדמת. אלו הן שלוש האפשרויות
של שביחה.

ח. שמעוני: יכול להיות מקרה שלא פנו להסתדרות, אין
שביחה, והמעביד טוען שיש שביחה.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: לכן בית-הדין צריך לקבוע אם יש שביחה.

ח. שמעוני: ההסתדרות הקבע.

י. ברק: במקרה של שביחה בתקופת חקפו של ההסכם,
להסתדרות אין מה לקבוע, כי היא אינה יכולה
לאשר שביחה אלא במקרים המסויימים שהזכרתי.

ח. שמעוני: המעביד טוען שיש שביחה, והעובדים אינם
שובתים. מה במקרה כזה?

י. ברק: המלה שביחה כוללת סנקציות. נניח שלא פנו
להסתדרות ויש מחלוקת אם היתה שביחה או לא,
בית הדין הוא שיקבע.

ח. שמעוני: באים עובדים להסתדרות וטוענים שהם אינם
שובתים, והמעביד טוען שהם שובתים.
ההסתדרות צריכה לקבוע שזו שביחה בלתי-מוגנת.

י. ברק: ההסתדרות באה במקום בית-הדין?

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: יש בידי מכתב של מנכ"ל הועד הפועל של
ההסתדרות, שהעביר אלינו החלטות הועדה
המרכזת. אני העליתי את השאלה לפני המשלחת של ההסתדרות, האם מוכנה
ההסתדרות לאשר אם יש שביחה או לא, והתשובה היתה שההסתדרות אינה
רוצה להיות זו הפוסקת אם העובדים נוקטים סנקציות.

ח. שמעוני: כדי שאפשר יהיה להגיש תביעה לבית-הדין,
צריך שיהיה אישור של ההסתדרות.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: ההסתדרות איננה רוצה לפסוק בענין זה.

אליאשוף: שביחה זה קודם כל מצב עובדתי שאפשר לבדוק
אותו. יש מצב עובדי כזה שמכריזים עליו
מראש. כאשר יש שביחה מסודרת, מכריזים על השביחה ואומרים: בעוד 15
יום אנו שובתים. פירוש הדבר שאין באים לעבודה. על כך אין חילוקי
דיעות. יש שביחה שאינה מוכרזת, כי הגוף המוסמך להכריז, אינו מכריז
עליה. אבל יש מצב עובדתי של שביחה, בין אם מודיעים עליו ובין אם לא.
מה שנאמר כאן הוא, שקביעת המצב העובדתי היא בידי בית הדין לעבודה.
משקבע בית הדין שהעובדים מקיימים שביחה חלקית, יש לכך תוצאות. אם
לא קבע, אין ולא כלום. בא מעביד וטוען: אצלי יש שביחה - - -

ח. שמעוני: והעובדים טוענים: איננו שובחים, הוא שתם נטפל אלינו. לרשות המעביד יש מנגנון ועורכי דין. ולעובד, או לקבוצת עובדים או לשני עובדים, אין שום מנגנון. המעביד יכול לטעון שעובד או שני עובדים מפריעים - - -

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: תוא צריך להוכיח שהפרעה מאורגנת.

ח. שמעוני: מאורגנת משמע מוכרזת.

י. אליאסף: לא תמיד מכריזים. המעביד שיטען שהעובדים מפריעים, יצטרך להוכיח זאת.

י. ברק: מה שמציע חבר-הכנסת שמעוני הוא להפוך את ההסתדרות לשופטת במקום בית-הדין לעבודה.

אני רוצה לומר לחבר-הכנסת דיציאן שאנו מסכימים שצריך לנסח את הסעיף כך שאפשר יהיה לעשות שני הדברים בשלב אחד - גם לבקש פסק-דין הצהרתי שקיימת שבית חלקית בלתי מוגנת וגם לבקש קביעת שיעור הפחתה משכר העובד. אנחנו מסכימים לעקרון.

י. כהן: אמרת שלפי הנוסח המוצע זה אפשרי.

י. ברק: נקבל חוות דעת ממשרד המשפטי אם הנוסח המוצע מאפשר זאת, ואם לא נתקן את הנוסח המוצע. אנו מסכים לעקרון שצריכה להיות אפשרות כזאת; אין חובה לבקש שני הדברים במעמד אחד. אבל אפשרות כזאת צריכה להיות.

ל. דיציאן: אני מציע שכאשר ינתן פסק-דין הצהרתי שקיימת שביתה חלקית, יקבע זמנית שיעור הפחתה השכר.

י. ברק: קביעה זמנית אינה נראית לנו, כי היא תביע לדיון כפול.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: צריך לחתור לכך, שבו זמנית יקבע אם יש שביתה חלקית ואת השיעור הקבוע של הפחתה השכר.

י. ברק: זה דבר מסובך מאד. אבל אפשרות זו קיימת. ברור שלא חייבים לנקוט בדרך זו.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: לא חייבים, אבל האפשרות צריכה להיות קיימת. לזה אני מסכים. אני מסכים שאפשרות כזאת תהיה קיימת, ונבטיח בחוק שהיא תהיה קיימת.

אבל אין חובה ללכת בדרך זו.

ח. שמעוני: שחבת, ובינתיים יפחיתו 50% משכרו של העובד.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: הכל יהיה צמוד.

ל. דיציאן: זה לא נאמר בהצעת החוק.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אני אציע לקבוע, שאם נוכח מהעובד שכום שלא היה צריך לנכות, יוחזר לו השכום בצירוף הפרשי ההצמדה הנובעים מעליית המדד.

י. ברק: אין זה מקובל להגביל בתי-משפט ובתי-דין בזמן. השופט צריך להיות חפשי.

חבר-הכנסת דיציאן, הנימוק שהביא לפניך עובד מט-הכנסה שהוא "ניקה את השולחן" במקום לקבל קהל, אינו נימוק. המעסיק לא ביקש ממנו לנקות את השולחן אלא למלא תפקידו. היה רע מאד אילו העובדים היו יכולים להחליט בעצמם איזו עבודה הם צריכים לעשות.

חבר-הכנסת שמעוני, אינני חושב שיש מקום לחשש מפני הביעות, רטרואקטיביות של מעסיקים. כל זמן שמעסיק אינו מקבל פסק-דין הצהרתי, אינו יכול לנכות משכר העובדים. מה שאתה אמרת, שהעובדים קיימו סנקציות והמעביד שילם מלא השכר ורק כעבור שנתיים הגיש תביעה, איננו מעסי.

ח. שמעוני: אולי אין זה מעשי, אבל זה אפשרי או בלתי אפשרי לפי הצעת החוק?

י. ברק: אמנם כתוב "עובדים המקיימים שביטה", אבל לא הייתי מסתמך על כך.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: על מנת למנוע אי-הבנות אפשר לכתוב: "מיום הגשת התביעה".

י. ברק: הייתי מוכן לכתוב זאת, אבל אני חושב שזה לא רצוי.

ל. דיציאן: אתה מסכים לרטרואקטיביות בענין זה?

י. ברק: אתה חקבע 30 יום. אבל גם הכנת התביעה נמשכת זמן. הדבר הראשון שיעשה המעסיק הוא הגשת התביעה.

ל. דיציאן: אני מתנגד לכל רטרואקטיביות.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אנו נדון בבעיית הרטרואקטיביות.

י. יודין: אני מבקש לקיים את הדיון הבא בהשתתפות נציג ההסתדרות. הצעה זו הוגשה לכנסת בפרוצדורה מזורזת. אמנם ההסתדרות הוזמנה לוועדה והיא הופיעה לפנייה. אבל מאז היתה פגרת הכנסת, ובחדשים אלה נתקיימו בהסתדרות דיונים על כל נושא יחסי העבודה. אני הייתי רוצה לשמוע דעת ההסתדרות.

ל. דיציאן: משלח של ההסתדרות הופיעה לפני הוועדה והביעה התנגדות עקרונית להצעת החוק, אבל לא הגישה הסתייגויותיה לסעיפי החוק. הייתי מבקש שההסתדרות, גם אם היא מתנגדת עקרונית להצעת החוק, תגיש הסתייגויותיה לסעיפי הצעת החוק, מתוך הנחה שוועדת העבודה רוצה להכין את הצעת החוק לקריאה שניה ושלישית.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אני סוכנה לפנות להסתדרות. מי כמוני רוצה למצות כל אפשרות כדי שההסתדרות תהיה שותפת להצעת החוק. נפנה אל ההסתדרות ונזמין אותה להשמיע דעתה. במידה והיא עומדת על התנגדותה העקרונית להצעת החוק, וועדת העבודה מקבלת עקרונית הצעת החוק, נבקשה להגיש הסתייגויותיה והשגותיה לסעיפי הצעת החוק. אם חרצה להגיש הסתייגויותיה לסעיפי הצעת החוק, ניחא. אנו איננו יכולים לכפות עליה לעשות כן. ועם זאת לא נוכל לקבל פנייה להשהות את הדיון בהצעת החוק חקופה נוספת. השהינו את הדיון חדשיים. איננו יכולים להשהותו יותר.

י. יודין: אני מציע להזמין את ההסתדרות מתוך רצון לשמוע דעתה ולהציג לה שאלות.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: הדבר ברור. אם אני מזמינה את ההסתדרות, הרי שזה רצוני ורצון הוועדה. הישיבה נעולה.